

SZENT
BENEDEK
REGULÁJA

A REGULA LELKISÉGÉNEK ALAPELEMEI
CÍMŰ TANULMÁNNYAL

A Regula fejezetei

- 1 *A szerzetesek fajai és életük*
- 2 *Milyennek kell lennie az apátnak?*
- 3 *A testvéreket meg kell hívni a tanácskozásra*
- 4 *Melyek a jó cselekedetek eszközei?*
- 5 *Milyen legyen a tanítványok engedelmessége?*
- 6 *A hallgatás*
- 7 *Az alázatosság*
- 8 *Az éjszakai istenszolgálat*
- 9 *Hány zsoltárt kell mondani az éjszakai imaórákban?*
- 10 *Miként kell végezni nyár idején az éjszakai istendicséretet?*
- 11 *Hogyan kell végezni vasárnaponként a vigíliát?*
- 12 *Hogyan kell végezni a reggeli dicséretet?*
- 13 *Hogyan kell végezni hétköznapokon a reggeli dicséretet?*
- 14 *Miként kell tartani a vigíliát a szentek születésnapján?*
- 15 *Mikor kell alleluját mondani?*
- 16 *Miként kell az istenszolgálatot napközben végezni?*
- 17 *Hány zsoltárt kell mondani ezekben az imaórákban?*
- 18 *Milyen rendben kell mondani a zsoltárokat?*
- 19 *A magatartás módja a zsoltározásban*
- 20 *Tisztelettudó viselkedés az imádságban*
- 21 *Milyenek legyenek a monostor dékánjai?*
- 22 *Hogyan aludjanak a szerzetesek?*
- 23 *A vétségek miatti kiközösítés*
- 24 *Milyen legyen a kiközösítés módja?*
- 25 *A súlyosabb hibák*
- 26 *Azokról, akik engedély nélkül érintkeznek a kiközösítettekkel*
- 27 *Miként gondoskodják az apát a kiközösítettekről?*
- 28 *Azokról, akik többszöri büntetés ellenére sem akarnak megjavulni*
- 29 *Vajon vissza kell-e fogadni a monostort elhagyó testvéreket?*

- 30** *Hogyan kell megbüntetni a kiskorú gyermekeket?*
- 31** *Milyen legyen a monostor gondozója?*
- 32** *A monostor szerszámai és egyéb tárgyai*
- 33** *Lehet-e a szerzeteseknek tulajdonuk?*
- 34** *Egyenlően kapják-e mindnyájan a szükségeseket?*
- 35** *A konyhán szolgáló hetesek*
- 36** *A beteg testvérek*
- 37** *Az öregek és a gyermekek*
- 38** *A hetes felolvasó*
- 39** *Az étel mértéke*
- 40** *Az ital mértéke*
- 41** *Mikor kell étkezni?*
- 42** *A kompletórium után senki ne beszéljen*
- 43** *Azokról, akik az istenszolgálatra vagy az étkezésre késve érkeznek*
- 44** *Hogyan tegyenek eleget a kiközösítettek?*
- 45** *Azokról, akik az imateremben követnek el hibát*
- 46** *Azokról, akik bármi más dologban hibáznak*
- 47** *Az istenszolgálat idejének jelzése*
- 48** *A mindennapi testi munka*
- 49** *A negyvennapos böjt megtartása*
- 50** *Azokról a testvérekről, akik az imateremtől távol dolgoznak*
- 51** *Azokról a testvérekről, akik nem nagyon messze távoznak*
- 52** *A monostor imaterme*
- 53** *A vendégek befogadása*
- 54** *Szabad-e a szerzetesnek levelet vagy eulogiát elfogadnia?*
- 55** *A testvérek ruházata és lábbelije*
- 56** *Az apát asztala*
- 57** *A monostor kézműves tagjai*
- 58** *A testvérek fölvetelének eljárás módja*
- 59** *A nemesek vagy szegények fiai*
- 60** *Azokról a papokról, akik a monostorban szeretnének élni*

- 61** *Az idegen szerzetesek*
- 62** *A monostor papjai*
- 63** *A közösség sorrendje*
- 64** *Az apáti szék betöltése*
- 65** *A perjel*
- 66** *A monostor kapusai*
- 67** *Az útra küldött testvérek*
- 68** *Ha egy testvérre az előljáró valami lehetlent bízna*
- 69** *A monostorban senki ne merészelje a másikat védelmezni*
- 70** *Senki ne merje a másikat megütni*
- 71** *Egymásnak kölcsönösen engedelmeskedjenek*
- 72** *A jó buzgóságnak meg kell lennie a szerzetesekben*
- 73** *Ez a Regula nem foglalja magában a tökéletesség minden szabályát*

A legtöbb régi kézirat a Prológus és a fejezetek között hozza a tartalomjegyzéket, mely nem egyezik meg mindenütt szó szerint a fejezetcímekkel. De maga a tartalomjegyzék is új dolog, talán legrégebbi példa a könyv történetében.

1.

jan. 8.,
máj. 9.,
szept. 8.

A szerzetesek fajai

1 Tudjuk, hogy a szerzeteseknek négy faja van. 2 Az első a cenobitáké; ezek monostorban laknak, rendszabály és apát vezetésével küzdenek. 3 Második az anakorétáké, vagyis a remetéké. Ezek nem a szerzeteséletnek kezdő nekibuzdulásával, hanem a monostorban való huzamosabb próbatétel útján lettek azok. 4 Ezek sok társuk segítségével már megtanultak az ördög ellen küzdeni, 5 és jól felkészülve testvéreik csatorából magános harcra nyugodtan a pusztába vonulhatnak, és mások támogatása nélkül, pusztá kézzel és karral bátran tudnak harcolni Isten segítségével a test és a gondolatok bűnei ellen.

jan. 9.,
máj. 10.,
szept. 9.

6 A szerzetesek harmadik, mégpedig igen rossz fajtája a szarabaitáké. Ezek még nem állták ki sem egy regulának, sem a tapasztalat tanításának próbáját, mint az arany a tűzét, hanem puhák még, mint az ólom, 7 cselekedeteikben még ragaszkodnak a világhoz, és nyilvánvalóan csak hazudnak Istennek hajkoronájukkal. 8 Ezek ketten vagy hárman, vagy éppen egyenként, pásztor nélkül nem az Úr, hanem saját maguk aklába zárkóznak; törvény gyanánt áll előttük vágyaik kívánsága, 9 midőn azt, amit maguk elgondolnak és kiválasztanak, szentnek mondják, és amit nem akarnak, azt tilosnak tartják.

10 Végül a szerzetesek negyedik fajtát girovágusnak mondják. Ezek egész életükön át más-más tartományban élnek, három-négy napon majd ebbe, majd abba a kolostorba szállnak vendégül. 11 Mivel folyton csavarognak, soha meg nem állapodnak, saját akaratuknak és a torkosság ingereinek szolgálnak, minden tekintetben rosszabbak a szarabaitáknál.

12 Mindezek nyomorult életmódjáról jobb hallgatni, mint beszélni. 13 Hagyjuk tehát őket és Isten segítségével térjünk át az igen derék fajta, a cenobiták életének elrendezésére.

A szerzeteseknek ez a négy faja nemcsak szemléletes leírás és jellemzés, hanem egyben értékelés is. A szerzeteselet megindulásakor – Egyiptomban és Szíriában – az első forma a remeteség, az *anachoretizmus* volt. Bár Pacomius hamarosan megszervezi az első *cenobium*okat is, de a közös élet formáját valahogy csekélyebb értékűnek, a gyöngék számára valónak tartották. Ebből az igazi küzdők előbb-utóbb magányos harcra vonultak, ki a pusztába.

Baszileiosz azonban már a közösségben élők pártján van, és egészen praktikus, morális, sőt teológiai okokat is felsorakoztat mellettük: jobbak, mint a remeték.

Cassianus, akit Benedek itt is sok mindenben követ, éveken keresztül tartó tanulmányutakon végiglátogatta a híres egyiptomi remetét, gyűjtötte tanításukat (*Collationes* című műve), de igen nagyra értékeli azt a Johannes apátot, aki a remeteéletből visszament a kolostorba, hogy az engedelmességet is gyakorolhassa.

Benedek itt elismerően szól a remetékről, de aztán több szó róluk Regulájában nem esik: a cenobitáknak írja szabályzatát. Ennek ellenére épp erre a fejezetre hivatkozva alakulnak meg főként a 11. század óta a bencés Regula alatt élő remete-apátságok és remeterendek, pl. a kamalduliak.

6. v.: A *szarabaita* név kopt eredetű lehet – elnevezésüket csak innen ismerjük –, noha leírásuk megvan Cassianusnál is.

7. v.: „Hazudnak hajkoronájukkal Istennek”: A tonzúra, a hajkorona volt az egyetlen megkülönböztető jel szerzetes és világi között. A szabad emberek hosszú haját hordták, a rabszolgákat lenyírták, így Isten rabszolgáit, a szerzeteseket is. De ezt a tonzúrát csak pap vagy szerzetes adhatta fel.

10. v.: A „girovágus” görög-latin kifejezés, körülcsatangolót, körben csavargót jelent. Azért maradnak csak három-négy napig egy kolostorban vendégként, mert ettől kezdve a vendég szerzetesnek is dolgoznia és a többivel együtt böjtölnie kellett.

Benedek tehát a cenobitáknak írja Reguláját. Ezért címe sok kéziratban *Regula Monasteriorum* lett.

2.

Milyennek kell lennie az apátnak?

jan. 10.,
máj. 11.,
szept. 10.

1Az apát, aki méltó arra, hogy monostor élén álljon, mindig tartsa emlékezetében, hogy minek nevezik, és az előljáró nevének tetteivel feleljen meg. 2Hisszük ugyanis, hogy Krisztus helyettese a monostorban,

mivel az ő egyik nevével szólítjuk meg **3** az Apostol szavai szerint: „Megkaptátok a gyermekké fogadás Lelkét, akiben azt kiáltjuk: Abba, Atyánk!” (Róm 8,15) **4** Éppen azért az apát semmit ne tanítson, rendeljen vagy parancsoljon, ami az Úr törvénye ellen van, **5** hanem parancsa és tanítása az isteni igazság kovászaként áradjon szét a tanítványok szívében. **6** Mindig gondoljon arra az apát, hogy mindkét dolog, mind az ő tanítása, mind tanítványai engedelmsége szigorú vizsgálat tárgya lesz az Isten félelmetes ítélete során. **7** Tudja meg azt is az apát, hogy a pásztor hibájának róják fel, ha a Gazda bármily tekintetben kelletlenül kevesebb hasznot talál juhaiban. **8** De éppúgy áll az is, hogy ha nyughatatlan és engedetlen nyájára a pásztor egész gondosságával ügyelt, és minden gondját bűnös tetteik megjavítására fordította: **9** az ilyen pásztor az Úr ítéletében megkapja fölmentését, és elmondhatja az Úrnak a prófétával: „Igazságodat nem rejtettem el szívemben, igazmondásodról és üdvösségedről szólottam, ők pedig megvetve megvetettek engem.” (Zsolt 39,11 és Iz 1,2) **10** Akkor aztán a gondossága iránt engedetlen juhoknak megszegés büntetésük, a rajtuk erőt vevő halál.

*jan. 11.,
máj. 12.,
szept. 11.*

11 Amikor tehát valaki az apát nevét elvállalja, annak kettős tanítással kell vezetnie tanítványait: **12** azaz mindazt, ami jó és szent, inkább tetteivel mutassa meg, mint szóval: úgyhogy fogékony lelkű tanítványainak szóval adja elő az Úr parancsait, a keményszívűeknek és együgyűbbeknek pedig tetteivel mutassa az isteni törvényeket. **13** Amit pedig azokkal ellenkezőnek jelent ki tanítványai előtt, tetteivel jelezze, hogy olyat nem szabad tenni, hogy „míg másokat oktat, maga elvetésre méltó ne legyen” (1Kor 9,27). **14** Nehogy egyszer majd neki, vétkesnek ezt mondja az Isten: „Miért hirdeted te igazságaimat, s veszed szájadra szövetségemet? Hiszen gyűlölted a fegyelmet, és szavaimat félredobtad magadtól!” (Zsolt 49,16–17) **15** És: „Ki testvéred szemében megláttad a szálkát, a tiedben nem vetted észre a gerendát.” (Mt 7,3)

*jan. 12.,
máj. 13.,
szept. 12.*

16 Ne legyen személyválogató a monostorban. **17** Egyiket a másiknál ne szeresse jobban, csak akkor, ha valakit a jó cselekedetekben vagy az

engedelmességben jobbnak talál. **18**A szabad szülőktől származottat ne tegye elébe a rabszolgasorból megtérőnek, hacsak valami ésszerű ok nem forog fenn. **19**De ha az apát az igazságosságnak megfelelően ezt tartaná jónak, járjon el így az egyesek sorrendjére vonatkozóan; különben pedig ki-ki saját helyét tartsa meg, **20**mivel akár rabszolga, akár szabad valaki, Krisztusban mindnyájan egyek vagyunk, és egy Úr alatt ugyanannak a katonáskodásnak és rabszolgaságnak terhét viseljük, „mert nincs személyválogatás az Istennél” (Róm 2,11). **21**Ő csak akkor tesz különbséget közöttünk, ha jó cselekedetekben másoknál jobbnak és alázatosabbnak talál. **22**Egyforma legyen tehát benne a szeretet mindenki iránt, s mindenkit érdeme szerint ugyanazon fegyelem alatt tartson.

*jan. 13.,
máj. 14.,
szept. 13.*

23Tanításában pedig az apát mindenben tartsa meg az Apostol példáját, amennyiben azt mondja: „Ints, kérj, feddj.” (2 Tim 4,2) **24**Vagyis: mindig az időnek megfelelően majd ijesszen, majd gyöngéd legyen; mutassa a mester keménységét és az atya jóságát; **25**azaz arra figyelmeztetjük, hogy a fegyelmetleneket és nyughatatlanokat keményebben intse meg – az engedelmeseket pedig, továbbá a szelídeket és türelmeseket kérje, hogy még jobban haladjanak előre –, a hanyagokat és a parancsok megvetőit végül feddje és büntesse meg. **26**Ne nézze el a vétkesek hibáit, hanem amennyire bírja, mindjárt keletkezésükben gyökerestül irtsa ki. Mindig emlékezzék Hélinek, a silői papnak veszedelmes sorsára. **27**A tisztelettudó és értelmes lelkeket első- és másodikban szóval figyelmeztesse. **28**A gonoszokat ellenben és a megátalkodottakat, a kevélyeket és engedetleneket mindjárt a bűn keletkezésekor vesszőzéssel vagy más testi büntetéssel fenyítse meg, hiszen ismeri az Írást: „A balgát a szó meg nem javítja.” (Péld 29,19) **29**És másutt: „Vesszővel verd meg fiadat, és megszabadítod lelkét a haláltól!” (Péld 23,14)

*jan. 14.,
máj. 15.,
szept. 14.*

30Az apát mindenkor gondoljon arra, hogy mi ő, és hogy minek nevezik, és tudja meg, hogy akire többet bíznak, attól többet is kívánnak.

jan. 15.,
máj. 16.,
szept. 15.

31 Tudja, hogy milyen nehéz és terhes föladatot vállalt magára: a lelkek irányítását és sokféle ember szokásainak szolgálatát. Az egyiket ugyanis gyengédséggel, a másikat dorgálással, a harmadikat rábeszéléssel vezesse. 32 Mindenkihez sajátos jelleme és értelmessége szerint alkalmazkodjék és igazodjék, hogy ne csak a rábízott nyájnak ne vallja kárát, de a jó nyáj gyarapodásán is örvendhessék.

33 Mindenekelőtt el ne hanyagolja a reábízott lelkek üdvét vagy azt kicsinek ne tartsa, mert túlságosan sok a gondja a mulandó és esendő és földi dolgokra, 34 hanem mindig gondolja meg, hogy a lelkek vezetését vállalta, s róluk számot is kell majd adnia. 35 És hogy a csekély vagyont ne hozza fel esetleg mentségül, emlékezzék meg mindig az Írásról: „Keressétek először az Isten országát és annak igazságát, és mindezek hozzáadatnak nektek.” (Mt 6,33) 36 És másutt: „Semmi sem hiányzik azoknak, kik félik őt.” (Zsolt 33,10) 37 És tudja meg, hogy aki a lelkek vezetését vállalta magára, az készüljön is a számadásra. 38 Bármilyen nagy számmal vannak is testvérek gondviselésére bízva, legyen szilárdan meggyőződve, hogy az ítélet napján mindezekről a lelkekről számot kell adnia az Úrnak, s azonfelül mindenestre a saját lelkeről is. 39 Így, míg pásztorként állandóan félnie kell a jövődő vizsgálattól a rábízott juhok miatt, míg aggódik a másokról való számadás miatt, a magáéért is gondoskodik. 40 Midőn intéseivel mások javításán munkálkodik, maga is megtisztul a vétkektől.

A Regula fejezetcímei sokszor kérdő mondat formában jelennek meg. Ennek hagyománya van, éppen a regulákban is. Baszileiosz két regulájában is gyakoriak; a rövidebben tárgyalt regulában valóságban is a tanítványok tesznek fel kérdéseket a lelkivezető apátnak, és a fejezet törzse erre válaszol. – Szent Benedek közvetlen forrása azonban itt is a *Regula Magistri* volt. Ennek a névtelen szerzőjű regulának azért adta ezt a címet Aniane-i Szent Benedek, a szerzetesek Karoling reformátora, mivel a legtöbb fejezet itt így kezdődik: A tanítvány(ok) kérdése: – és jön a kérdő mondatos cím: Milyenek kell lennie az apátnak? Az Úr válaszol a Magiszter által: – és jön a fejezet maga. A mi Regulánk nem hangsúlyozza ennyire ezt a szinte isteni sugalmazottságot, de a háttérben nála is ez áll.

Az apát személyének és szerepének fontossága itt és az egész Regulában szembeötlő. A Regula mellett ő az alapkő a cenobita életformában. Tőle függ minden a monostorban, s ez a fejezet erősen hangsúlyozza is nagy felelősségét Isten előtt: ez akadályozza meg abban, hogy önkényes uralkodó legyen. Ő Krisztus helyettese, ő a pásztor, elsősorban ő a tanító Isten parancsaiban. Ebben viszont a Szentírástól függ. Vezetése kettős: példa és tanítás – éppúgy, mint Krisztusnál! – Nagy felelősségét az ítéleten csak az könnyíti, hogy a szerzetes hasonló számadással fog tartozni.

A 3. v.-ben szokatlan a szentírási értelmezés: Krisztus egyik előneve (pronomenje) az Atya. Más szentatyáknál is előfordul néha.

16. sk. versek a személyválogatás ellen szólnak. A rabszolga és a szabad származású egyenlő. Itt érik be Szent Pál tanítása. A szerzetesek sorrendjére itt történik először célzás; részletesen látni fogjuk a 63. fejezetben.

A 23. sk. versekben az egyénekhez alkalmazkodó lelki vezetés szép példáját látjuk. Nagy Szent Gergely *Regula Pastoralis*ának – melyben a lelkipásztoroknak ad ma is érvényes tanácsokat – ez lesz legfőbb témája.

26. v.: Héliről (a mai fordításban: Éli) az 1Sám 2. és 4. fejezete mondja el, hogy főpap letéren elnézte két fiának bűnös életét. Mikor a zsidó nép elveszti egyik harcát a filiszteusok ellen, a két fiú elesik, és az Isten ládája is az ellenség kezére kerül. Amikor Héli mindezt megtudja a hírvivőtől, hanyatt esik székében és nyakát töri.

28. v.: a testi fenytést, a vesszözést említi. Mint látni fogjuk, Benedeknek ezt a ritka büntetését (főként az Ószövetség alapján) megengedhetőnek és hasznosnak tartották.

Ez a fejezet nemcsak az apátnak, de mindenféle szellemi vezetőnek hasznos lelki tükré lehet.